

بررسی اثر غلظت‌های آگار، کربوهیدرات‌ها و سیتوکینین بر روی کشت درون شیشه‌ای جوانه زمستانی توت رقم آتسوبامیدوری

دکتر بهزاد واعظ لیواری^۱، مهندس محمود دژم^۲، دکتر احمد خلیقی^۳

۱- استادیار پژوهشکده کشاورزی، سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران

۲- مربی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد فسا

۳- دانشیار دانشکده کشاورزی کرج، دانشگاه تهران

به طور کلی تولید ابریشم وابسته به برگ‌های درخت توت است، در حال حاضر مساحت توستان‌های ایران حدود ۱۲۰۰۰ هکتار می‌باشد، با توجه به وابستگی تولید ابریشم به درخت توت لازم است وضعیت توستان‌ها به ویژه تولید برگ آنها به لحاظ کمی و کیفی بهبود یابد. تکثیر جنسی (از طریق بذر) معمولترین روش ازدیاد بسیاری از گیاهان می‌باشد، ولی مشکلاتی مانند عدم تشکیل بذر، از بین رفتن قوه نامیه بذر‌ها به ویژه در مورد گیاهان چوبی مثل توت، دگر کرده افشانی، هتروزیگوتی شدید، تفرق صفات و عدم یکنواختی دانه‌ها موجب شده است که تکثیر غیرجنسی مهمترین روش ازدیاد این گروه از گیاهان باشد. در دو دهه اخیر تکثیر درون شیشه‌ای گیاهان یا ریزازدیادی با توجه به مزایای آن (تهیه گیاهان عاری از بیماری، حفظ ژنوتیپ و فضای نسبتاً کم جهت تولید نهال) به سرعت گسترش یافته است و شمار بسیاری از درختان میوه و جنگلی با این روش در مدت زمان کوتاه و در مقیاس وسیع تکثیر شده‌اند.

در این راستا و با توجه به اهمیت موضوع پژوهش بین سال‌های ۱۳۷۸-۱۳۷۵ اثر مقادیر مختلف آگار، کربوهیدرات و سیتوکینین بر برآوری و رشد شاخساره‌های تولید شده از جوانه‌های زمستانه توت (رقم آتسوبامیدوری) مورد بررسی قرار گرفت. بدین منظور از محیط کشت موراشیگ و اسکوگ (MS) تغییر یافته به همراه مقادیر مختلف آگار، کربوهیدرات‌ها شامل فروکتوز و ساکارز به عنوان منبع تأمین انرژی و هورمون بنزیل آمینوپورین (BA) استفاده شد. PH محیط نیز پیش از اتوکلاو محیط‌های کشت در $0/1 \pm 5/6$ ثابت شد. کلیه نمونه‌های کشت شده در شرایط درجه حرارت 25 ± 1 درجه سانتیگراد و شدت نور ۴۰۰۰ لوکس و فتوپریود ۱۶ ساعت نور در اطاق رشد قرار داده شدند.

نتایج آزمایشات مشخص نمود که محیط کشت MS حاوی آگار به غلظت ۰/۶ درصد به همراه ۳٪ قند فروکتوز و هورمون BA به میزان یک میلی گرم در لیتر مناسبترین شرایط برای شاخه زائی رشد طولی شاخساره‌های تولید شده از جوانه‌های زمستانی توت بود.